

FABITAs temadag om Z39.50 og Praksisregler for søgeveje mandag d. 21/5-2001 i Roskilde.

Referat af indlæg fra Håkon Lund, Danmarks Biblioteksskole om " **Hvad er Z39.50?**"

Håkon startede med at ridse historien op:

Z39.50 er en amerikansk standard, der senere er blevet "adopteret" til standarden NISO 23950. Standarden vedligeholdes af Library of Congress.

Den har sin oprindelse midt i 80'erne og startede i ISO-sammenhæng som S/R (search and retrieve). Den nyeste Z39.50-version er version 3 fra 1995, som er den første ægte sammensmeltning af S/R- og Z39.50-standarderne.

Derefter gennemgik han strukturen i Z39.50-tankegangen:

Z39.50-strukturen er en client/server-model, der består af en lokal bruger, en z-klient, en z-server og en database.

Fidusen er, at z-klienten ikke skal kende den bagvedliggende database, men kun behøver at kende z-serverens grænseflade.

Håkon nævnte nogle funktionaliteter og modeller, hvoraf søgning + genfindning og samarbejdet mellem forskellige systemer (grænseflader) kan fremhæves.

Han nævnte, at implementering af Z39.50-protokollen indebar: Standardiserede søgeveje, (korrekt håndtering af attributsæt), standardiserede forespørgsler (RPN - Reverse Polish Notation), standardiserede præsentationer (MARC, fastlagt poststruktur).

Han definerede desuden termene Origin (z-klienten og de lokale applikationer) og Target (z-target og de bagvedliggende databaser) og nævnte, at kommunikationsprotokollen var TCP/IP, der er den mest udbredte protokol på internettet.

Han gik så over til at fortælle om nogle af de services, som Z39.50-protokollen indeholder. Her kan nævnes: Search and retrieve, Scan, Sortering, Persistent result set (gemte søgesæt), Persistent query (SDI-søgninger), Persistent query shedule (SDI-søgning og levering), Persistent ILL, Database update og Adgangskontrol.

Håkon kom ind på de problemer, der kan være ved implementering af Z39.50, og som skal afklares de enkelte systemer i mellem. F.eks. at trunkering, registeropbygning og tolkning af opsætning af "features" kan være forskellig fra system til system. Der kan også være forskellig formater i spil (f.eks. USMARC, danMARC). Endelig kan bestandsoplysninger være enten i selve posterne eller i selvstændige administrative poster.

Måden at enes om definitioner af ovenstående på, er at lave profiler, som samarbejdspartnere skal overholde. En profil kan indeholde: hvilke opslagsmuligheder der skal være, hvilke attributter der skal understøttes, hvilke formater der udleveres i, hvilke services der understøttes, hvilke data der må være i bestemte felter.

Eksempler på profiler: ONE, danZIG, GILS, GEO. Der findes tilsvarende profiler inden for museumsverdenen.

Han kom derefter ind på de enkelte elementer i en Z39.50-implementering, hvoraf kan nævnes et target, en origin og en PC-klient, der hver især indeholder nogle af de forskellige services. Elementerne kan enten være "hjemmelavede" eller færdige moduler købt hos en systemleverandør.

Han afsluttede den tekniske gennemgang med at nævne Extended services, der som eksempel kan være en PC-cataloguing-client, der arbejder op mod en z-target, som understøtter denne service.

Til sidst nævnte han, at en mulighed for anvendelse var at benytte forskellige gateways, der stiller diverse services til rådighed. Det kan være via HTML, Telnet eller z39.50.

Håkon rundede sit indlæg af med at gennemgå, hvad der sker, når der sendes en Z39.50-forespørgsel afsted:

Først sker der en init(ialisering), hvor klienten får at vide, hvilke services og opsætninger target understøtter.

Derefter sendes der en "search" med parametre defineret i BIB1-attributsættet som en RPN type 1 form og med angivelse af ønsket format.

Endelig sker der en "retrieval" med et antal poster i ønsket format.

Klienten kan også sende andre typer forespørgsler afsted ved at benytte nogle af de tidligere nævnte services f.eks. Scan.

Forespørgslen afsluttes altid med "termination".

Det var et grundigt indlæg, der gav et godt udgangspunkt for de øvrige indlæg på temadagen.

Ref. Bodil Dalgaard-Møller